

gledališča

Poština plačana pri pošti
6104 KOPER – CAPODISTRIA
NDP

Dennis Kelly

Sirote

Dr. Aleksander Zadel

Nasilje ima vedno predzgodbo

Katja Pegan

Kako se bomo spominjali leta 2023

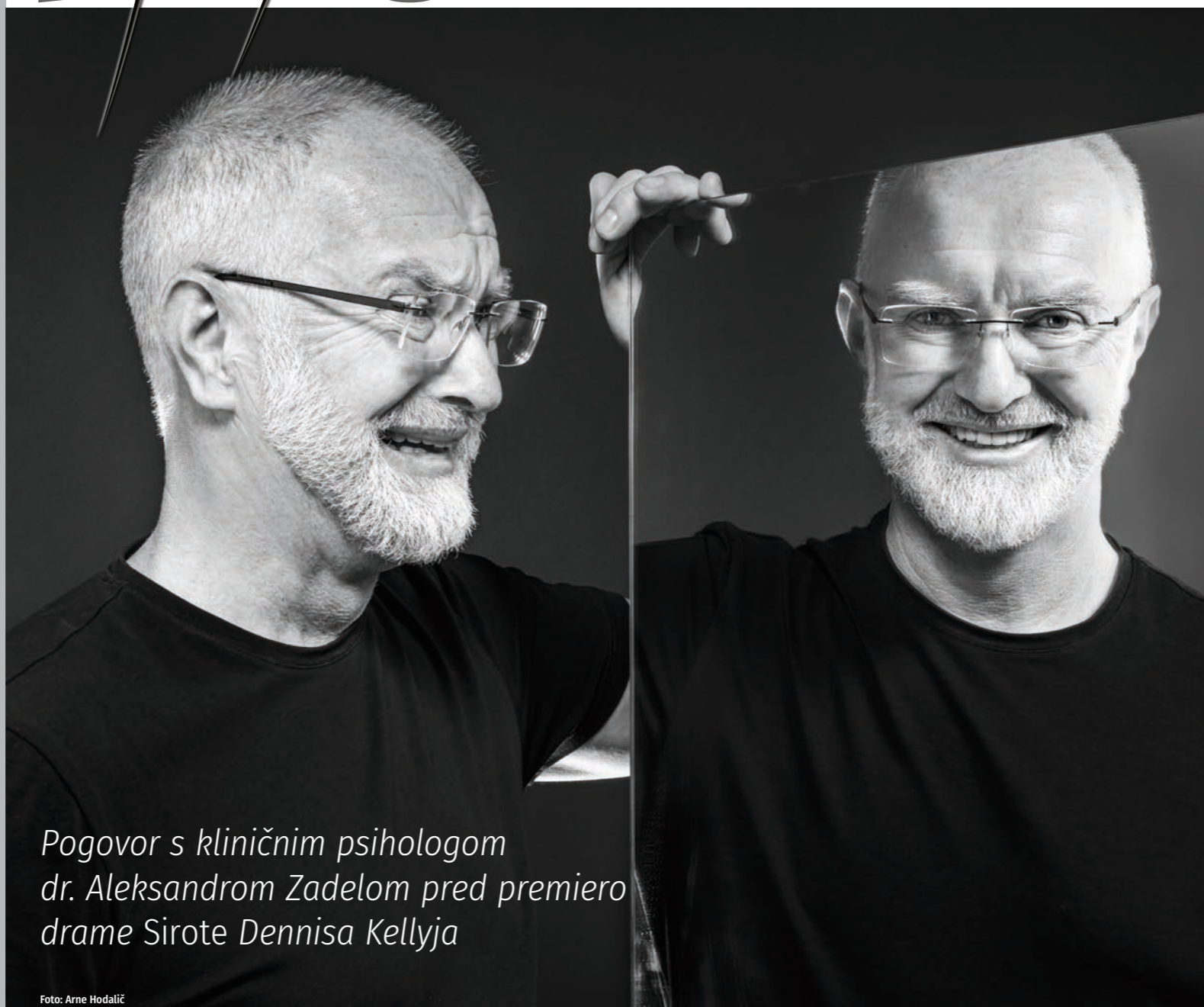
Dejan Mehmedovič

Osebnosti Luciana Kleve

› Občasnik Gledališča Koper
› Letnik XXII › Številka 1
› Marec 2024 › Brezplačni izvod
› ISSN 1854-0449

Nasilje

ima vedno predzgodbo

Pogovor s kliničnim psihologom dr. Aleksandrom Zadelom pred premiero drame *Sirote* Dennisa Kellyja

Foto: Arne Hodalič

Sirote so igra o nasilju. O nasilju, ki rojeva nasilje. Kaj je vzvod, ki posameznikovo nezadovoljstvo, jezo, bes, užaljenost, morda občutek krivice izraža kot nasilje? Zakaj dvignjeno roko nekdo še lahko umakne, drugi pa ne?

Jeza, bes in čustvena stanja, ki jih omenjate, še ne morejo biti razlog za nasilje, pred njimi se namreč kot eden temeljnih virov agresivnega vedenja pojavi naša nemoč; na poti proti svojim ciljem nam-

reč pogosto naletimo na oviro, in če je s svojim vedenjem ne znamo ali ne zmoremo zaobiti, se počutimo nemočni, nemoč pa doživljamo kot frustracijo, kot neugodje zaradi nasprotja med željami in možnostmi, ki jih ponuja okolje. Če takšno stanje traja dolgo, se zagotovo začnemo spraševati, kdo je za to stanje odgovoren, s pomanjkanjem ustvarjalnih načinov, kako obiti oviro ali najti nov cilj, pa se naša notranja napetost zaradi

frustracije lahko sprosti tudi kot destrukcija. Slednje lahko ponotranjimo – takat se kaže v slabi samopodobi, nizki samozavesti, samopodškodovalnem vedenju, tesnobi, zlorabi psihoaktivnih snovi – ali pa jo, ko se nam zdi, da so za naše slabo počutje krivi drugi, usmerimo v zunanjo tarčo. Tarča bo vedno šibkejši od nas; množični morilec Breivik na otoku Utøya ni pobil norveških specialnih enot, temveč 77 mladih udeležencev političnega shoda; sosed iz spodnjega nadstropja se bo znesel, naj zveni še tako stereotipno,

teh izkušenj gradi bogato znanje o tem, kaj storiti, ko si frustriran. Le otrok, ki je oborožen s takšnim znanjem, se bo znal nasilju izogniti in pozneje v življenju pravočasno »umakniti roko«.

Ko govorimo o nasilju, največkrat najprej pomislimo na telesno nasilje, manj na psihično? Bolita pa najbrž enako oba?

Govorimo »jezik«, ki smo se ga naučili. Če smo se naučili frustracije reševati s psihičnim nasiljem – omalovaževanjem, cinizmom in poniževanjem – ne bomo dvignili roke, ampak bomo opletali z jezikom. Za nekoga bo to znova osnova za razvoj nemoči in s tem za nov krog nasilja.

V Sirotah poskuša Liam sestri Helen in njenemu možu Dannyju dokazati, da je njegova majica krvava zato, ker je na ulici našel z nožem ranjenega fanta, vendar pa se ob koncu izkaže, da gre za odraslega moškega, ki ga je Liam brez pravega vzroka iznakazil do neprepovednosti. Kje bi lahko iskali vzroke za Liamovo agresivno držo?

Iz dramskega besedila ne izvemo veliko o otroštvu brata in sestre, ki sta zgodaj postala siroti, ključno za njuno odraščanje pa je seveda vprašanje, kje in kako sta odraščala – v primarni družini ali v skrbništvu. V obeh primerih se je moralo zgoditi nekaj, kar sta občutila kot grozljivo čustveno nemoč, frustracijo, rano, ki se je pozdravila v takšni obliki, ki jima ni omogočila razvoja običajnih socialnih spretnosti za življenje v družbi. Morda je bila dovolj že sama izguba staršev, da sta začela oblikovati takšno osebnostno strukturo, ki jima je v najnežnejšem obdobju v trenutkih, ko sta se počutila življenjsko ogrožena, omogočala ustvarjanje lastnega sveta, lastnih interpretacij in lastnih pravil. Zaradi izgube občutka varnosti sta se naučila prikazovati stvari v drugačni luči – z manipulacijo in lažjo. Serija manipulacij, s katero se srečujemo v dramskem besedilu – Liam na primer dolgo zatrjuje, da je pomagal okrvavljenemu fantu, resnica pa je precej bolj kruta – nakazuje, kako sta se naučila interpretirati svet takrat, ko nista živela v varnem okolju. Če poenostavim: pri »varnih« starših bi razbitemu sosedovemu oknu sledila vzgojna pridiga, starši bi se sosedu opravičili in poravnali škodo, otrok pa zaradi tega ne bi občutil eksistencialne stiske. Če bi tak otrok živel v nasilnem okolju, pa bi se zagotovo čutil eksistencialno ogroženega. Ogrožen bi bil njegov obstoj, njegovo bistvo, njegova bit. In strah, ki izhaja iz takšne ogroženosti, je lahko pravo gojišče za razvoj osebnostnih struktur, ki se pozneje izkažejo – tako kot pri Helen in Liamu – za mejni (*borderline*) osebnostni motnji. Takšen človek pa v stiski, v stresni situ-

aciji, tako kot Liam, ravna precej nepredvidljivo.

V dramo prav tako izvemo, da je Liam že kot otrok sošolca z opeko »razbil na profaktorjek« in mu »zviljal prste, dokler niso počili«. Gre torej v aktualnem dramskem trenutku za ponavljanje vzorcev obnašanja?

Seveda gre za ponavljanje vzorcev, ki jih človek pridobi v otroštvu, vendar pa moramo, če govorimo o vzgoji, ločevati med dvema oblikama socialnega učenja: med socializacijo v primarni družini, v kateri starši vzgajajo otroka z ljubeznijo in se bo naučeno otrokovo vedenje generaliziralo na vse življenjske situacije, ter sekundarno socializacijo, pridobljeno v vrtcih in šolah, v katerih je otrokovo vedenje odvisno od njegovih interesov. To v vsakdanjem življenju pomeni, da bo človek, ki so ga starši naučili reči »prosim« in »hvala«, besedi ponotranjil in ju vedno uporabljal, medtem, ko bo nekdo drug, ki so ga ti dve besedi naučili uporabljati v vzgojno-varstvenih in vzgojno-izobraževalnih ustanovah, »prosim« in »hvala« uporabil samo zaradi prednosti, ki ju prinašata. Podobno je z Liamom; v primarni družini mu starši ali skrbniki niso privzgojili empatije in nihče mu ni nikoli rekel: *Ne pretepaj drugih, ker jih to boli!*, zaradi česar se njegova socializacija ni generalizirala in prepovedi pretepanja ni ponotranjil. Če nas ima večina pred nasiljem zadržke, je pri posameznikih, kot je Liam, dovolj samo pravi sprožilec, ki bo aktiviral njegovo agresivnost, še vedno v kontekstu osebnega interesa in učinkovitosti. Če bi avtor *Sirotam* napisal nadaljevanje, bi videli, da bi se takšni Liamovi ekscesi ponavljali v vedno krajših časovnih presledkih.

Liam v gledalčevo percepcijo vnaša največ zmede. Je takrat, ko pripoveduje, kje je našel ranjenega fanta in kako ga je objel, le dober lažnivec, ali resnično verjame v to, kar pripoveduje?

Liam zelo dobro ve, kaj se je zgodilo, in če bi bil za svoje dejanje obsojen, se na sodišču ne bi mogel sklicevati na zmanjšano prištevnost. Njegov vzorec obnašanja je tak, da takrat, ko se zgodi nekaj nepredvidenega, zanika lastno krivdo in za vse, kar je šlo narobe, okrevi druge. Dobro ve, da je zabodel moškega srednjih let in očeta dveh otrok, vendar se bo sestri in svaka do zadnjega trudil prepričati, da je žrtev napadla njega, da je bila podobna enemu od Azijcev, ki so pred časom na ulici pretepli Dannyja, in da je zaradi tega izvlekel nož ... Ne smemo pozabiti, da se je Liam k sestri in svaku zatekel takoj po zločinu notranje zlomljen, pod stresom, ki je prikrival njegovo osebnostno strukturo. Na vajah za uprizoritev sem zato predlagal, naj se

Dennis Kelly

Sirote

(Orphans, 2009)

Prva slovenska uprizoritev

Prevajalka

Tina Mahkota

Režiserka

Renata Vidič

Scenograf

Milan Percan

Kostumografinja

Nina Čehovin

Avtor glasbe

Mirko Vuksanovič

Oblikovalec svetlobe

Jaka Varmuž

Lektor

Martin Vrtačnik

Strokovni svetovalec

dr. Aleksander Zadel

Igrajo

Helen

Tjaša Hrovat

Danny

Blaž Popovski

Liam

Mak Tepšič

Tonski tehnik **Alen Kump**. Lučni

tehnik **Vid Prinčič**. Tehnični vodja

Ivo Štokovič. Maskerka **Sara Longar**.

Odrski tehnik **Vasja Bradač**.

Garderoberka **Karolina Rulofs**.

Kitarist na posnetku **Aljoša**

Vuksanovič.

Premieri

1. in 8. marca 2024

v mali dvorani Gledališča Koper

Predstava traja 1 uro in 45 minut

in nima odmora.

Sezona 2023/2024

Uprizoritev 4

lik Liama pred gledalci razkriva postopoma, naj v igro vstopi nemočen, strtl, naj gledalec do njega vzpostavi enako empatični odnos, kot ga vzpostavi tudi Helenin mož Danny. Šele pozneje se bo Liam gledalcu razkril kot človek z mejno

drža prav tako izvira iz mejne osebnostne motnje, vendar bi sestra, če bi se počutila ogroženo, v trenutku izdala brata. Z vidika strukture mejne osebnostne motnje je Helen bolj izpostavljena kot Liam.

zdrava oseba izbira – svoboda odločanja je fenomen človeške narave – svoje vedenje; ne razjezi vas nekdo drug, vi ste tisti, ki čutite čustvo jeze in sami ste izbrali možnost, da se nanj jezite. Situacija, v kateri se nenadoma znajde Danny,

osebnostno motnjo, človek, lačen pozornosti in bližine, človek, ki živi v strahu, da ga bodo drugi zaradi njegovih napak zapustili.

Čeprav je Helen do Liama pretirano zaščitniška in Dannyja prepričuje, naj ne kliče policije, pa ob koncu tretjega dejanja Liamu vendarle očita, da se ji zaradi njega obrača želodec. Zdi se, da Helen zelo dobro ve, kako se v stresnih situacijah obnaša njen brat ...

Prepričan sem, da je Helen v trenutku, ko je Liam prvič spremenil pripoved o tem, kaj se je s fantom na ulici pravzaprav zgodilo, prepoznala vzorec Liamovega vedenja, pa tudi to, da se za Liamovo pripovedjo skriva več, kot je pripravljen priznati. Tudi zato Helen skuša prepričati Dannyja, naj ne kliče policije in naj kot glas razuma zapleteno situacijo reši tako, da se bo izteklo dobro za vse. Z vsakim vnovičnim branjem dramske predloge postaja bolj jasno, da je v tej bratsko-sestrski navezi bolj kot Liam problematična Helen. V psihologiji poznamo pojem *folie à deux*, *norost dveh*, s katerim označimo psihopatološko motnjo, pri kateri je psihopatološko vedenje pri eni osebi neposredno povezano s prisotnostjo druge osebe. Takoj, ko to osebo iz njegovega življenja odstranimo, psihopatološko vedenje pri osebni, ki je bila videti bolna, mine; če bi Helen umaknili iz Liamovega življenja, bi ta dobil priložnost za to, da zaživi običajno življenje, v katerem bi se otrešel dosedanjih patoloških vzorcev. Ob starejši sestri, ki je bratu nadomestila starše, pa si Liam lahko dovoli več; sklepa, da mu bo Helen pomagala izvleči se iz te neprijetne situacije. Helen mu ponuja čustveno zaščito, hkrati pa v njem spodbuja tisti del njegove osebnosti, ki ostaja socialno nepriklagen. Helenina pretirano zaščitniška

V povezavi s Helen in Liamom omenjate mejno osebnostno motnjo. Lahko strnete njene značilnosti?

Ker je povezana s sodobnim načinom življenja, velja da je mejna osebnostna motnja v sodobni družbi vse bolj prisotna. Je zelo raznolika, človeka s takšno motnjo v grobem zaznamujejo izjemen strah pred zapuščenostjo, nezmožnost prevzeti odgovornost za svoje vedenje, še posebej takrat, ko gre za neuspeh, in manipulacija. Tak človek se želi predstaviti v najboljši luči, prepričan je, da o njem ne sme dvomiti nihče, in bog ne daj, da bi ga kdo poskušal zapustiti zaradi lastnega interesa. Ko zasluti, da nekoga ne zanima več ne prijateljstvo ne sodelovanje z njim, to sprejme kot grožnjo, ki se ne bo dobro končala. Manipulacija *par excellence*.

Edini, ki v igri premore nekaj vesti in odgovornosti, je Danny, ki vztraja, da bi bilo treba ranjenega fanta poiskati in ga spraviti v bolnišnico. Pa vendar tudi on v trenutku, ko opisuje dogajanje v baraki, kjer se izkaže, da je Liam mučil odraslega moškega, ne fanta, pravi: »Pretepel sem ga /.../ zmeraj me je zanimalo, če bi bil jaz tega sposoben. Če bi užival, ali bi ...« Gre za priznanje, da bi mu lahko bilo nasilje tudi užitek? Se v vsakem od nas skriva tudi želja po krvi?

Psihološki eksperimenti v 70- in 80-tih letih prejšnjega stoletja, ki so svoj odmev našli tudi v filmih *12 jeznih mož* in *Eksperiment*, so pokazali, da se v vsakem od nas skriva potencial za agresivno vedenje, odločilne za to, da se izrazi, so le okoliščine. Radi rečemo, da se lahko v nekaterih čustvenih stanjih ali življenjskih situacijah obnašamo povsem drugače, vendar ljudje prav tako radi pozbijajo, da je odločitev o tem, kako se bodo obnašali, povsem njihova. Mentalno

je seveda bolj dramatična, princip pa ostaja enak: sam se je odločil, da bo z ročajem pištole moškemu v baraki razčesnil glavo. V stiski, v eksistencialni ogroženosti, v kakršni se je znašel, se je odločil za vedenje, za katerega je bil prepričan, da ga bo v tistem trenutku odrešilo – odrešilo nevarnosti ali zgolj notranje napetosti. Vendar Danny ni bil v nevarnosti, pretepeni moški ga ni ogrožal, pa mu je Danny vseeno zadal zadnji udarec. Zakaj? Zaradi notranje napetosti, ki ga je ogrožala. Ko imaš občutek, da ogrožaš samega sebe, lahko poškoduješ ali celo umoriš drugega človeka.

Zdi se, da je Danny edini, ki se ga krvavi dogodek zares dotakne in ga tudi spremeni. Iz »usrane reve«, za kakršnega ga ima Helen, postane človek dejanj, pripravljen odpovedati se tako otroku kot ženi ...

Upam si trditi, da njun zakon ohranja predvsem Helenina sposobnost manipuliranja, ki ne izključuje ne njenega petletnega sina ne otroka, ki ga nosi; njuno zvezo zna dobro »upravljati«; spretno zna krmariti med svojimi izbruhi ljubezni in prikлеpanjem Dannyja nase na eni strani ter zaničevanjem njenega zakona in omalovaževanjem partnerja na drugi. Danny dobro ve, da živi z bolnico! Če bi bile okoliščine drugačne, je ne bi zapustil; kot ljubeči človek bi iskal ljubečega človeka in jo prepričal, da skupaj z Liamom oddidejo na policijo, da se bo vse dobro izteklo, da bosta otroka, ko bo Liam plačal dolgove in se vrnil iz zapora, dobila najboljšega strica ... Ker pa Danny ve, da je Helen bolnica, je krvavi večer le kaplja čez rob, sprožilec, ki njenemu odnosu izbije dno. Ne gre torej za vprašanje, ali je Danny »reva«, gre za vprašanje njegove ozaveščenosti

o tem, kaj se dogaja s Helen in Liamom, in za posledice, ki kulminirajo v njegovem odhodu.

Še en prizor velja omeniti; prizor, v katerem Helen pripoveduje, da se je zaradi Liama odrekla življenju v premožni in urejeni rejniški družini. Liam takrat znova postane agresiven, zdi se, da jo bo »potolkel do smrti, a se ustavi, obrzda«. Zakaj se mu je tokrat uspelo zadržati?

Sestrina pripoved, resnična ali ne, je v funkciji manipulacije, njen cilj pa je znova dokazati, kako se je žrtvovala za Liama. Da bi bila njena žrtev še večja, pa je v svoji pripovedi posegla po vsem, kar v današnji družbi nekaj velja, v družbi, v kateri bi kot otrok lahko napredovala, izrazila vso svojo nadarjenost in postala to, kar si je v življenju želela. Liam se na njeno pripoved odzove agresivno, češ, da gre za laž, vendar se vzdrži. Raz-

lahko zgodba o uspehu, ker pa je resničnost precej drugačna, je za Liama izguba občutka pripadnosti družini velika kazen.

Bi kot psiholog lahko rekli, da sta Helen in Liam dovolj zvesta »posnetka« oseb z mejno osebnostno motnjo?

Kelly presenetljivo dobro pozna človeško psiho! Čeprav ni psiholog, mu je z dramskima likoma sestre in brata zelo dobro uspelo predstaviti mejno osebnostno motnjo, z odločitvijo, da gre za dve siroti, ki sta odraščali pri skrbnikih, pa je ustvaril tudi izvorno dramsko situacijo. Njegovo poznavanje bralčeve/gledalčeve percepcije mu je narekovalo dramaturško zasnovano dejanj, saj bralca oziroma gledalca, ki do Liamovega lika sprva vzpostavi empatični odnos, dolgo vleče za nos. Ko sem se pripravljaj na prvo vajo v gledališču, sem si na papirju ob robu besedila delal zapiske in šele

to, da sta morda Helen in Liam podtaknila požar, v katerem so umrli njuni starši. Danny se zagotovo ne bi vrnil domov, Helen in Liam pa bi, če bi jima resnično uspelo prikriti zločin, življenje nadaljevala nespremenjeno, v nekakšni manipulativni simbiozi, v kateri bi bili intervali Liamove agresije vse krajši. Če bi se njuni poti zaradi česar koli razšli, bi Liam obdobje rehabilitacije preživel lažje kot Helen, ki je terapevtsko manj dostopna. Liamu bi tako morda uspelo preživeti tudi nekaj srečnejših dni.

Uprizoritev Sirot si bodo v našem gledališču lahko ogledali tudi srednješolci. Menite, da bi morali po predstavi pripraviti pogovor o nasilju z dijaki?

Ogled predstave bi moral biti za srednješolce obvezen. Uprizoritev je kompleksna, gledalci bodo intuitivno razumeli, kaj je narobe, zaznali bodo stiske likov in

log je prepost: starši so ga v ranem otroštvu naučili, da proti staršem ne sme nastopiti s fizično silo, in ker je po smrti staršev njihovo vlogo prevzela Helen, je Liam ne udari. Sestri ne bo nikoli storil žalega, medtem ko bi se Helen lahko fizično znesla nad bratom. Vendar se bo tudi ona ustavila, saj je za ljudi z mejno osebnostno motnjo značilno, da se boji izgubiti vez z osebami, s katerimi si pripadajo, so čustveno povezani.

Za Liamovo nasilje ne sme biti opravičila. Kazen, ki ga doleti, je vrnitev ključa sestrinega stanovanja in s tem simbolno izločenje iz družine. Za Liama najbrž najhujša možna kazen?

Brat in sestra po ničemer ne hrepenita bolj kot po družini. Od tod izhajajo Helenine manipulacije z otrokom, njena neodločenost, ali naj nerojenega otroka obdrži ali naj se mu odreče, od tod izhaja nenehno sanjarjenje brata in sestre o idealizirani družini, ki je nista nikoli imela. Helen bi lahko z Dannyjem ustvarila toplo, varno družinsko okolje; imela bi partnerja, moža, ki bi igral tudi očetovsko vlogo, Liam bi dobil strica in očeta, v nečakih pa tudi svoje otroke. To bi bila

v tretjem dejanju lahko z gotovostjo potrdil, da gre pri sestri in bratu za mejno osebnostno motnjo.

Konec drame ostane nekako odprt. Kaj bi se v prihodnosti zgodilo z liki, če bo zločin ostal prikrit?

Če bi svoji domišljiji pustili krila in bi se igra nadaljevala, bi najbrž izvedeli tudi

njihova medsebojna trenja. Po predstavi bi moral biti pogovor o nasilju, o tem, kaj ga sprošča, kako se mu izogniti, kdaj se počutimo nemočne, kdaj smo na robu. Vse to so pomembne teme za odraščanje v zrelo osebnost pa tudi v izogib nasilju v šolah.

MIHA L. TREFALT

Dramatik, televizijski in filmski scenarist ter producent Dennis Kelly se je kot tretji od petih otrok leta 1970 rodil v Londonu irskim strašem iz delavskega razreda. Odraščal je v okrožju Barnet na severnem obrobju prestolnice, kjer je obiskoval katoliško srednjo šolo. Pri šestnajstih je začel delati na tržnici in pozneje v enem od supermarketov znane trgovske verige. V tem obdobju se je pridružil domači mladinski dramski skupini, se boril z odvisnostjo od alkohola ter pri tridesetih z odliko diplomiral

Leta 2003 je v okviru programa za mlade avtorje pri Studiu Narodnega gledališča krstno uprizoritev doživela njegova igra *Debris*, sledile so, če omenimo le nekatere najbolj znane in tudi nagrajene, *Osama the Hero* (2005), *After the End* (2005), *Love and Money* (2006), *Taking Care for Baby* (2007) in *D.N.A.* (2007); slednja je drama o najstnikih, ki pomotoma ubijejo enega od svojih sošolcev, ko pa se zavejo, kaj so storili, skušajo zločin prikriti, a nehote vpletejo nedolžnega človeka. Drama je leta 2010 postala

Želim, da so moje igre polne napetosti

Foto: Jaka Varmuž

iz drame in gledališča na kolidžu Goldsmith na londonski univerzi.

Za to, da je postal dramatik, se ima zahvaliti irski igralki, komičarki, pozneje režiserki in producentki, Sharon Horgan, ki jo je na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja spoznal v nekdanjem gledališču LOST; v njem so se kalili mladi in nadarejeni gledališki ustvarjalci. Znova sta se srečala nekaj let pozneje, ko je Kelly napisal svoje prvo besedilo sitcom *Brendan's Visit* (1997). Horganova ga je spodbujala, da je poiskal producenta, sama pa je v predstavi odigrala tudi eno od vlog. Čeprav se je Kelly svojega prvenca pozneje sramoval, vendarle priznava, da brez njene spodbude nikoli ne bi nadaljeval s pisanjem.

eno temeljnih dramskih besedil za državno maturo oziroma srednješolsko diplomo, ki ga vsako leto prebere okoli 400.000 dijakov.

Leta 2009 so krstno uprizoritev doživele *Sirote*, sledili so trije monologi *True Love*, *Sums and Christmas*, ki jih je napisal za enkratni dogodek v gledališču Old Vic v podporo dobredelni organizaciji *Dramatic Need* (2010), kot odgovor na Shakespearovega *Kralja Leara* pa je leta 2010 napisal dramo *The Gods Weep*. Iste leta mu je uspel veliki met s scenarijem za muzikal *Matilda* (Royal Shakespeare Company) po zgodbi Roalda Dahla iz leta 1988, ki je med letoma 2010 in 2021 njegovim ustvarjalcem prinesel kar 99 nagrad. Iz obdobja zadnjih petih let velja omenti dramatizacijo Collodijevega

Ostržka, monodrama za igralko *Girls & Boys* ter za Berliner Ensemble napisano satirično vizijo naše prihodnosti *The Regression* (2021).

Dennis Kelly, ki je za svoja dramska besedila prejel številne nagrade, nemška revija *Theater heute* pa ga je leta 2009 razglasila za najboljšega tujega dramatika leta, je tudi uspešen televizijski scenarist: Za BBC 3 je skupaj z že omenjeno Sharon Horgan napisal scenarij za humoristično televizijsko nanizanko *Pulling* (2006, 2008), za Channel 4 scenarij za

Dennis Kelly. Foto: Martin Godwin / The Guardian

nanizanko *Utopia* (2013–2014), za HBO nanizanko *Tretji dan* (2020) ter scenarija za film *Črno morje* (2014) in filmsko priredbo muzikala *Matilda* (2022). Za radijsko igro *The Colony* je leta 2004 prejel nagrado za najboljšo evropsko radijsko igro.

***

Kellyjevo zgodnejše dramsko pisanje, h kateremu lahko prištejemo tudi njegove *Sirote*, krstno uprizorjene v gledališču Traverse Theatre v Edinburgu, izhaja iz vala nove angleške dramatike, ki je vzniknila v devetdesetih letih prejšnjega stoletja, obenem pa se od nje tudi oddaljuje. Avtorji t.i. gledališča *u fris* oziroma *in-yer-face*, ki so pred iztekom tisočletja s svojimi besedili utelešali nov duh v britanskem gledališču, so na oder prinesli grob, vulgaren jezik, občutljive in tabuizirane teme, spolnost in fizično nasilne prizore. Njihov namen ni bilo le izzivanje občinstva – četudi so bile gledališke dvorane polne prav zaradi provokacij – temveč spodbujanje občinstva, da ponovno razmisli o družbi in svetu, v katerem živi; gledalec ni mogel prezreti, z dogajanjem na odru se je bil prisiljen soočiti, konfrontirati.

Z besediščem svojih likov, v katerem ne manjka psovok in vulgarizmov, se Kelly približuje svojim predhodnikom, vendar pa z jezikom ne želi izzvati, osupniti občinstva, jezik pri Kellyju ostaja sredstvo, s katerim poudari odrski realizem.

Podobno je v njegovih igrah tako s spolnostjo kot z nasiljem; s posilstvom

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

(*After the End*), pedofilijo (*Osama the Hero*) ali skrajnimi oblikami nasilja, ki kulminirajo v umoru, križanju ali pohabi; občinstva ne želi osupniti, presenetiti, prikazati želi le temne plati človekove duševnosti, s tem pa učinek šoka preusmeri na prevpraševanje o moralnih in družbenih vrednotah. Povedano preprosteje: jezik in teme pri Kellyju postanejo sredstvo, ne cilj.

Predzgodbo Liama in Helen, brata in sestre iz drame *Sirote*, bi lahko iskali v Kellyjevi enodejanki *Debris*, o bratu in sestri, ki poskušata osmisлити svoje disfunkcionalno otroštvo in si zato izmišljata zgodbe o svoji preteklosti (pri čemer spominjata na dvojčka iz Ridleyjevega *Disneyja Razparača*), vendar pa Kelly v enem od intervjujev navaja, da je bila

izhodišče, impulz za pisanje *Sirote* miselna podoba: »V mislih sem videl fanta, oblitega s krvjo, in par pri večerji, treba je bilo le še ugotoviti, kdo so vsi ti ljudje. Ko začnem pisati, ne vem nasmreč, o čem bom pisal – vem le, o kateri temi želim pisati.« Uvodni »prizor« je pozneje v drami razvil v nenavadno zgodbo o okrvavljenem fantu, ki jo pripoveduje morebitni storilec napada. Kritiki so v igri, ki tematizira nasilje, odtujenost belega delavskega razreda, priseljevanje tujcev in vprašanje splava, našli tudi odmev na mučenje in zlorabljanje iraških zapornikov v zloglasnem bagdaskem zaporu Abu Graib med ameriško okupacijo Iraka.

Kelly pri pisanju ve, kaj so njegove prednosti: piše, da bi pritegnil občinstvo, in upa, da se bo to na njegovo pisanje tudi odzvalo. »Želim, da so moje igre polne napetosti; ali je to občinstvu všeč ali ne, je njegova odločitev, nikoli pa ljudi nočem dolgočasiti.« S to mislijo se želi Kelly izogniti prevladujoči tendenci posameznih avtorjev, ki, kot sam pravi, v »drami pozabijo na dramo«. »Dramatiki se bojijo melodrame, povlečejo se nazaj, vi pa dobite besedila, ki so študije dramskih likov ali zgolj poročila o družbi, ki nočejo biti dramatična. To me frustrira.«

Z dramo *Sirote* je, tako kot z drugimi dramskimi besedili, Kelly dokazal nasprotno. Kompleksno, zahtevno in temachno besedilo za tri igralce, ki do zadnjega ustvarja napetost, gledalca pa pušča v dvomih in negotovosti, je ob krstni uprizoritvi na Edinburškem festivalu Fringe avgusta 2009 prejelo prvo festivalsko nagrado in nagrado Herald Angel Award. Do danes so dramo uprizorili v številnih evropskih državah ter v Avstraliji, na Japonskem, Kanadi in Združenih državah Amerike. ■ M. L. T.

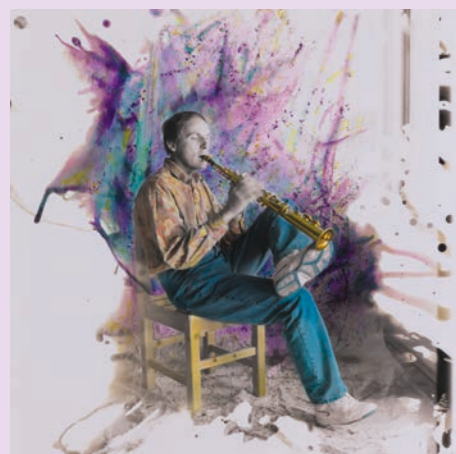
Foto: Jaka Varmuž

Osebnosti Luciana Kleve

Konec februarja smo v Galeriji Luke Koper ob koprskem Bastionu v sodelovanju z izolsko Galerijo Insula odprli razstavo osmih unikatnih fotografskih upodobitev znanih umetnikov iz preloma tisočletja, ki so ustvarjali ali še ustvarjajo v istrskem pa tudi širšem prostoru. Razstavljene fotografije Luciana Kleve je v uvodnem nagovoru, ki ga povzemamo, predstavil likovni kritik in kustos Dejan Mehmedovič.

Luciano Kleve je svojo umetniško pot izpolnjeval na različnih umetniških področjih. Ukvarjal se je z glasbo, fotografijo, grafičnim oblikovanjem in slikarstvom. Svoje umetniško življenjsko delo je zaokrožil kot pripadnik srednje generacije takratnih slovenskih umet-

niških ustvarjalcev. Tematsko je bilo to delo povezano predvsem z okoljem, raziskovanjem in prezentacijo avtohtonih predelov Istre, njegov najboljšežnejši opus, ki se preliva skozi različne vsebinske podlage, pa je bil povezan s človeško figuro.

Na panojih koprške Zidne galerije Luke Koper predstavljamo izbor osmih podob iz cikla znanih osebnosti.

Gre za njegov najboljšežnejši opus unikatnih fotografskih upodobitev umetnikov, politikov, znancev ... V temelju umetniških obravnjav je Klevo vseskozi

zanimal predvsem človek. Človek kot estetska, erotična, mentalna, družbena, socialna, etnična, etnološka kategorija. Tako je med letoma 1999 in 2003 nastajal fotografski cikel »portretov znanih osebnosti«, ki je precej edinstveno delo znotraj slovenske likovne tvornosti. Avtor je pred svoj objektiv povabil likovne umetnike, literate, nekaj politikov oziroma drugih znanih ljudi iz našega okolja. Žal je ostal cikel nedokončan, saj se je avtor pripravljajal na njegovo razširitev s portretiranjem širšega nabora »zvezdnikov« oziroma drugih profilov ljudi in osebnosti. Opus, ki v osnovni ideji pomeni specifično portretiranje, bolj ali manj pomembnih aktualnih družbenih akterjev, izkazuje Lucianovo naklonjenost igri. Njegov umetniški dada zaživi, ko postavi oder, po katerem se sprehajajo izbrani protagonisti: pod fotografovimi reflektorji hodijo umet-

fotograf nekoliko nagajiv ali provokativen.

V smislu dobrohotne hudomušnosti, polne simbolike, napeljuje na vzdušje, kjer je vse samo igra. Opus je, kakor večina drugih, nastajal v avtorjevem priljubljenem izraznem načinu, mešani slikarsko-fotografski tehniki »obarvanih fotografij«.

DEJAN MEHMEDOVIČ

Avtoportret s sinovoma, Lado Jakša, Zvest Apollonio, Lojze Logar, Tone in Saša Pavček, Vlado Kreslin

M.L.T.

Dnevnik Ane Frank odpira festival v Novem Sadu

Od 8. do 15. maja bo v Novem Sadu (RS) potekal 3. mednarodni festival profesionalnih gledališč za otroke in mlade, Novosadske gledališke igre 2024, na katerem se bodo predstavila gledališča iz Češke, Hrvaške, Kanade, Bolgarije, Italije, Srbije in Slovenije. Slednjo bo kot edino zastopalo naše gledališče s plesno uprizoritvijo *Dnevnika Ane Frank* v dramatisaciji in režiji Renate Vidič ter koreografiji Siniše Bukinca. Enajst festivalskih predstav, namenjenih gledalcem od 4. do 17. leta starosti je za festival med okoli sto prijavljenimi predstavami iz Evrope, Brazilije, Indije, Kanade, Nove Zelandije in Irana izbral selektor in direktor festivala Denis Čurčić. ■

Foto: Jaka Varmuž

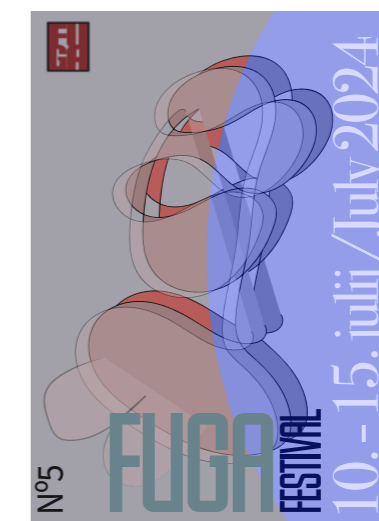
50. številka časopisne priloge Tantadruj

Decembra lani je izšla jubilejna, 50. čezmesečna časopisna priloga Tantadruj, ki jo v dnevnikih Primorske novice in Primorski dnevnik vsako tretjo sredo v mesecu izdajamo tri primorska gledališča – Gledališče Koper, Slovensko stalno gledališče iz Trsta in SNG Nova Gorica. Priloga, ki je na pobudo direkto-

rice Gledališča Koper Katje Pegan ter nekdanjih urednikov dnevnikov, Antiše Korljana in Aleksandra Korena, prvič izšla decembra leta 2008, je do danes našla širok krog bralstva, saj omogoča uvid v umetniško delo, odstira skrivnosti ustvarjalnega procesa uprizoritev in olajša vstop v srž gledališkega dela. Hkrati nagovarja tudi tiste, ki v gledališče ne hodijo pogosto, predvsem pa širi zavest o skupnem primorskem, mediteranskem (gledališkem) prostoru. ■

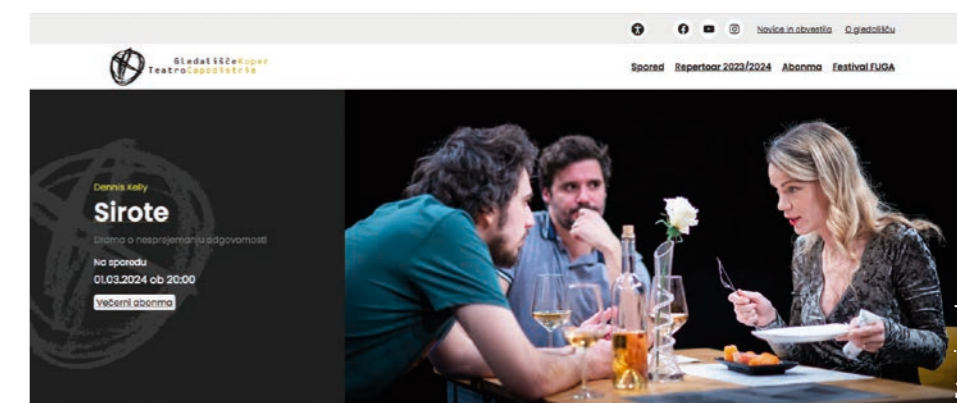
Priprave na poletna festivala Retrovizor in FUGA

Čeprav je poletje še daleč, v Gledališču Koper že načrtujemo program festivalov, s katerima bomo sklenili gledališko sezono. Na festivalu **Retrovizor**, ki bo potekal vzporedno s spomladanskim vpisom abonmajev za sezono 2024/2025, si boste lahko ogledali pet naših najboljših uprizoritev zadnjih sezon, kot gost festivala pa bo na stand-up večeru nastopil Tadej Toš. Abonmaje boste lahko vpisovali od 7. do 21. junija 2024, ob nakupu abonmaja pa boste prejeli brezplačno vstopnico za eno od festivalskih predstav.

5. Festival uprizoritev, glasbe in akademij – FUGA, prvi in edini mednarodni festival v Sloveniji, ki v fokus postavlja gledališke predstave ter glasbene dogodke umetniških akademij in šol iz Evrope, bo v Gledališču Koper in na preostalih lokacijah potekal od 10. do 15. julija 2024. Na festivalu se bo predstavilo šest umetniških šol oziroma akademij po izvoru festivalskega selektorja, režiserja Ivana Lobode. ■

Novo spletno mesto Gledališča Koper

V sodelovanju s podjetjem Emigma smo po sedmih letih znova prenovili spletno mesto našega gledališča. Pri obnovi nismo sledili le smernicam v digitalnem svetu, temveč smo prisluhnili tudi mnenjem in predlogom naših abonentov, obiskovalcev in prijateljev gledališča. Verjamemo, da nam je skupaj z Emigmo uspelo ustvariti uporabnikom prijaznejše, preglednejše in za oko privlačnejše spletno mesto, na katerem se bo uporabnik dobro znašel in hitro našel želene informacije. ■

Prvo gostovanje HNK Zagreb

Konec novembra je na našem odru prvič gostovalo Hrvaško narodno gledališče iz Zagreba. Uprizoritev Krleževe *Lede*, zadnjega dramskega besedila iz trilogije o vzponu in propadu zagrebške meščanske družine Glembaj, je režirala zagrebška režiserka Franka Perković. Predstavo, ki je do zadnjega napolnila dvorano in z gromkim aplavzom nagradila nastopajoče, so si na povabilo veleposlanika Republike Hrvaške v Sloveniji, gospoda Borisa Grigića, ogledali tudi veleposlanik Kosova, gospod Valdet Sadiku, predstavniki veleposlanništva Črne gore, gospa Nina Ukmar z Ministrstva za kulturo RS, gospa Nataša Goršek Mencin, namestnica vodje predstavništva Evropske komisije, gospod Božo Dimnik, častni konzul Republike Hrvaške v RS, ter župana MOK in Občine Izola, Aleš Bržan in Milan Bogatič. ■

100. ponovitev *Tria* v SiTi Teatru BTC

Donatelli, Fiorelli in Mariji, sestram, ki jih v življenju poleg skupnega očeta (materi sta dve, sestri) družijo še ljubezen do popevk iz petdesetih let prejšnjega stoletja in nastopanje pod skupnim imenom Trio Pupe, je uspel veliki met, "preboj" v prestolnico, kjer so pred razprodano dvorano SiTi Teatra BTC že stotič odpele svoj priljubljeni repertoar glasbenih uspešnic. Medijsko odmevno gostovanje, ki so ga že dneve vnaprej napovedovali intervjuji s Triom Pupe (alias **Urošem Smolejem**, **Danijelom Malalanom** in **Rokom Matkom**) na Televiziji Slovenija, v tednikih Stop, Nedeljske novice in Svet 24, je navdušilo ljubljansko občinstvo; mi pa obljublamo, da se bo nagrajeni *Trio* Gašperja Tiča v režiji Jake Ivanca do konca sezone znova vrnil tudi na koprski oder. ■

V MARCU
NAPOVEDUJEMO

Gostovanje AGRFT in Prešernovega gledališča Kranj

Jaka Smerkolj Simoneti

Pesem ptic v drevesnih krošnjah

Medgeneracijski dialog o naključnem srečanju, ki spreminja življenje

Režiser **Ivan Loboda**Igralca **Gašper Lovrec** in **Vesna Jevnikar**

Petek, 29. marca 2024, ob 20. uri
v Gledališču Koper.

IZBIRNA predstava 2 in za IZVEN.

Predstavitve knjige
Borisa Šuligoja

V sklopu predstavitev knjižnega prvenca *Na drugi obali*, v katerem je novinar in dolgoletni dopisnik s Primorske za časnik Delo, Boris Šuligoj, kalejdoskopsko združil 38 člankov, ki jih je napisal v zadnjem desetletju in pol, je avtorja in njegov prvenec v koprskem gledališču v prvih decembrskih dneh predstavil novinar Televizije Koper Dejan Jelačin. S knjigo, po mnenju številnih literarnih spomenikom slovenski obali in njenim ljudem, se je Šuligoj dotaknil tudi

Gledališča Koper ter njegovo delo in ustvarjalnost približal bralcem po vsej Sloveniji. ■

Veliki silvestrski koncert
Obalnega komornega
orkestra

Foto: Marko Adžić

Vse od leta 2009, ko je na predvečer novega leta na našem odru gostoval vokalni trio Eroika, v gledališču na zadnji decembrski večer izmenjaje gostimo glasbenike in pevce ter gledališke predstave. Na zadnji decembrski večer smo gostili Obalni komorni orkester, ki je lani praznoval štiri desetletja delovanja, dirigenta Patrika Grebla ter solista Tjašo Fajdiga in Žigo Laknerja. Razprodani glasbeni sprehod od najlepših valčkov do popularnih popevk, muzikalov in zimzelenih opernih napevov je bil po mnenju večine obiskovalcev gledališča pravšnji uvod v silvestrsko noč. ■

Bog masakra, tretja abonmajška predstava

Applavzov, s kakršnimi je občinstvo nagradilo gostujočo abonmajško predstavo *Bog Masakra* v izvedbi Mestnega gledališča ljubljanskega in režiji Diega de Bree, se razveseli lahko vsak igralec. In razveselili so se jih tudi nastopajoči – Jana Zupančič, Uroš Smolej, Iva Krajnc Bagola in Sebastian Cavazza –, ki so štiri večere zapovrstjo z odlično igro naduševali občinstvo, tudi dijake koprške umetniške gimnazije, za katere se zdi, da so najbolj zavzeto spremljali predstavo. Morda tudi zato, ker so v dramskih likih prepoznali svoje starše. ■

Foto: Peter Giordani

Včasih se zgodi, da nekoga srečamo v najbolj neverjetnih okoliščinah, in prav ta oseba v nas nekaj spremeni, sklene neko življenjsko obdobje, zapolni praznino ali celo prepreči samomor. Zgodbo o takem srečanju pripoveduje tudi dramsko besedilo Jake Smerkolja Simonetija, v katerem se Miki in Natalija po naključju prvič srečata na stehi stolpnice, v kateri živita. Miki želi svoje življenje končati zaradi nesrečne ljubezni, Natalija pa se po desetih dneh žalovanja za pokojnim možem odloči, da bo istega večera obesila perilo in se nadihala svežega zraka.

Naključno srečanje med Mikijem in Natalijo je medgeneracijski dialog o ljubezni, osamljenosti, žalosti in (kaotičnem) svetu, v katerem živita. Tako kot njima, se lahko zgodi vsakemu, da v življenju ostane sam, da se počuti neizmerno osamljenega, odpujenega, zavrnjenega. Predstava išče lepoto, ki se širi v takih stanjih, lepoto v žalosti in samoti ter lepoto v naključnih srečanjih, ki rešujejo življenja, kar ob koncu večera

pravi tudi Natalija: »Srečanj ne moreš nikoli načrtovati in izkaže se, da tista v nesreči največ štejejo.«

Avtor dramskega besedila Jaka Smerkolj Simoneti (1997) je doktorski študent študijev scenskih umetnosti, prav tako končuje študij gledališke režije. Pred *Pesmijo ptic v drevesnih krošnjah*, ki je prvo njegovo besedilo, nominirano za nagrado mladega dramatika, sta bili uprizorjeni še *Le en smaragd* (režija Jana Menger, MGL) in *Najrajši bi se fentala* (režija Špela Kravogel, Radio Slovenija), njegova mladinska drama *Seznami za življenje* je bila v ožjem izboru regionalnega natečaja Od malih nog(u). ■

Foto: Željko Stevančić IFF / Arhiv CTF UL AGRFT

Katja Pegan Kako se bomo spominjali leta 2023?

Ostajamo optimisti! To moram napisati najprej, da ne bi morda mislili, da je že povsem vseeno. Kaj? Vse, pač. Ali smo ali nismo – pravijo mladi, ki jim ta čas ne vliva nobenega upanja – je vseeno. Veliko različnih, resnih težav imamo; ima jih planet, imajo jih države, narodi, mesta, družine, mladi, stari, starši in otroci. In to dela naš čas težek in brezdušen. In poln strahu.

Imamo pa tudi upanje, vero in sanje, da ga presežemo, da preskočimo ta težek koronski rep, ki še vedno opleta. V gledališču je pač tako (in ni najmanjše možnosti, da bi bilo drugače), da do rezultata, ali do konca projekta, ali do vsakokratnega aplavza pride samo skupina. Nikoli posameznik. Tudi monodrama je rezultat skupine ljudi in igravec je samo njen najvidnejši del.

Leta 2023 se bomo spominjali prav po naši gledališki skupini, skupini igralcev, tehnikov, umetniških in drugih sodelavcev in študentov, ki nam pomagajo, da bi se s svetlobo upanja, ki jo gledališča morajo »proizvajati«, lažje in hitreje uprli pastem vseenosti in pasivnosti

Foto: Jaka Varmuž

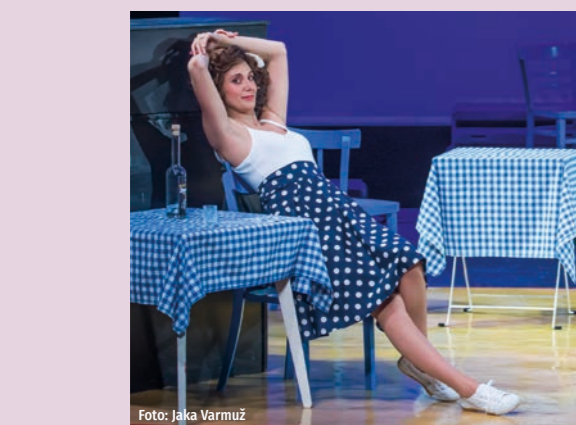

Foto: Jaka Varmuž

vsakdanjosti. Z vztrajnostjo verjetja v svoje poslanstvo. Zato je bilo leto 2023 polno dela.

Anja Drnovšek je nedvomno pustila svoj igralski pečat v tem letu, saj je z oblikovanjem dveh naslovnih vlog, sicer po hrepenenju podobnih, po vsebini in temi pa popolnoma različnih žensk, *Lepe Vide* in *Sanje Valentin*, dokazala, da je zrela igralka, ki suvereno oblikuje vloge z velikim pevskim, dramskim in komedijskim darom.

Sploh se je umetniška pa tudi tehnična ekipa *Lepe Vide* skupaj s skladateljem in režiserjem **Marjanom Nečakom** izkazala tudi na festivalih v tujini, kjer je bil Marjan Nečak nagradjen za avtorsko glasbo v predstavi.

Tega leta se bomo spominjali po premieri *Dnevnika Ane Frank*, prepotrebne spomina na podoben in že enkrat preživeti čas, v kateri so nas očarali glasba **Mirka Vuksanoviča**, koreografija **Siniše Bukinca** in plesalka **Tjaša Bucik** v naslovni plesni vlogi, pa tudi vsi drugi v ekipi. Siniša Bukinac, premalo opažen, toda izvrsten plesni pedagog, plesalec in koreograf, je v našem gledališču reden sodelavec. Z leti mu je uspelo prav tu, v našem gledališču, ustvariti majhen plesni ansambel poklicnih plesalcev, v katerem z veseljem sodelujejo domači in tuji, ko ne plešejo v tujini. In v letu 2023 so veliko plesali na domačem odru.

To leto je zagotovo tudi leto **Maka Tepšiča** in koprodukcijske predstave *Romeo in Julija*, težkega in velikega projekta v koprodukciji z Narodnim gledališčem Republike Srbije v Banjaluki. Projekt je del zaveze našega gledališča, da bomo na večjezičnem in večkulturnem območju Istre ustvarjali v jezikih tukajšnjih prebivalcev, in v ta kontekst prav tako sodi veliko gostovanje osrednjega hrvaškega gledališča HNK s sodobno interpretacijo Krleževe *Lede*, pa tudi premiera domače otroške predstave *Peter in volk*, ki smo jo v marcu najprej odigrali v italijanščini.

In če se vrnem k Maku Tepšiču, naj takoj zapišem, da gre za zelo mladega igralca, ki je takoj po akademiji dobil

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Miha Fras

zelo veliko vlogo in popolnoma opravičil zaupanje umetniškega vodstva. Dvojezična predstava v verzih je že sama po sebi velik igralski zalogaj, predvsem govorni, naporne vaje v dveh državah in intenzivnost režiserkine interpretacije pa so zahtevale, ne samo od Maka, ampak od vseh, velik napor. Predstava je zelo neposredno odražala sodobno branje besedila, v katerem je nasilje dejstvo današnjega sveta. Odrasli ubijajo otroke, otroci se ubijajo med sabo, in mi smo popolnoma nemočni. Zdi se nam, da smo civilizirani, dediči humanizma in renesanse, vsak dan sproti pa dokazujemo, da smo cinični zlobneži, ki drsimo v primitivizem in barbarstvo. In seveda, umreti za ljubezen,

nikomur ne pomeni nič več. Leto 2023 si bomo torej zapomnili tudi po tem, kako so naši otroci, mladi odrasli, prebrali najbolj znamenito ljubezensko zgodbo in nas opomnili, da večinoma nismo iskalci resnice, ampak da bežimo pred njo (kot jasno pove Žizek).

Najbolj si bomo leto 2023 zapomnili kot rojstno leto in dan našega **Gledališča za otroke Svetilnik**, v katerega smo več let vlagali svoje navdušenje, znanje in skrb. Gre za gledališče v gledališču, pomembno platformo, ki smo jo na Kulturnem bazarju v regiji v našem gledališču predstavili 12. oktobra 2023. Gre za načrtno in premišljeno razvijanje kulturno-umetnostne vzgoje, brez katere ne vidim več naše skupne prihodnosti.

In kako si bomo zapomnili leto 2023 v Gledališču za otroke Svetilnik? Najprej po odlični predstavi *Peter in volk*, v kateri si je režiser **Jaka Ivanc** zamislil glasbeni jazz »prevod« znamenite glasbene pravljice Sergeja Prokofjeva ter ga zaupal pianistu **Anžetu Vrabcu** in igralcu **Francescu Borchiju**, ki ga pri nas že dobro poznamo. Glasbena pravljica, ki jo lahko igramo v slovenskem ali italijanskem jeziku, navdušuje otroke in odrasle. Z velikim uspehom smo jo odigrali na mednarodnem otroškem festivalu v Trstu.

Leto bo ostalo v spominu tudi po gledališki nanizanki *Z Igorjem po svetu*, ki je takoj postala uspešnica; v njej sta moči združila **Igor Štamulak** in Jaka Ivanc in bo tudi v naslednjem letu spoznavala nove in nove dežele. Prav tako si bomo zapomnili učenje tujih jezikov s pravljicami, ki pod naslovom *Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš* polni našo malo dvorano z otroki in starši. Kdor želi slišati pravljico v lepi slovenščini, italijanščini ali angleščini, včasih tudi hrvaščini in srbsščini, naj pride v gledališče.

Leto 2023 pa si bomo zapomnili tudi po našem mjauzikalu *Obuti maček*, ki smo ga končno, po več letih, pripeljali spet domov. Številni osnovnošolci so si lahko ogledali odlično glasbeno predstavo, v kateri nesporno blesti naš igravec **Rok Matek**.

In če se spomnim še na poletje in na naše festivale Retrovizor, FUGA in Pri svetilniku v avgustu, teh se bomo spominjali po obilici dela, pa tudi po zadovoljstvu ob

Foto: Dejan Rakita

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Jaka Varmuž

Foto: Dean Grgurica, Studio d'Or

dobro opravljenem delu. Seveda si bomo najbolj zapomnili festival FUGA, ki se tako imenuje od tega leta, prej smo ga poznali kot PPF Mladi. Umetniški vodja in njegov motor je **Ivan Loboda**, naš mladi kolega režiser, ki v tednu dni zbere gledališke akademije od Londona do Beograda, da se s svojimi diplomskimi, magistrskimi in drugimi produkcijami srečajo v Kopru, se predstavijo domačemu občinstvu, z delavnicami

nadgradijo svoje znanje in ohranjajo stik, ki je tako zelo potreben za spoznavanje različnih kultur in spoštovanje različnih poetik. Radi imajo Koper, radi se vračajo vanj, želimo si, da bi tudi Koper najbolj gostoljubno sprejel nje.

15. marec 2023 si bomo zapomnili po pomembni obletnici. Praznovali smo 20 let od izida prve številke *Gledga*, publikacije, ki smo jo že od začetka ustvarjali z Obalnimi galerijami Piran. Idejni oče tega skupnega gledališkega in razstavnega lista ali kataloga je bil **Toni Biloslav**. Pomembna in v Sloveniji prepoznavna publikacija (do marca je izšlo 114 števil v 291.050 izvodih) se zadnja leta spreminja, a naš gledališki del že vsa leta tehtno in zanimivo ureja naš dramaturg **Miha Trefalt** v sodelovanju z oblikovalko **Darjo Vuga**. Obema čestitamo za 20 skupnih let.

In čisto na koncu leta je izšla 50. številka gledališke priloge *Tantadruj* v Primorskih novicah in Primorskem dnevniku, naše strani prav tako ureja Miha Trefalt; tudi nje se bomo spominjali, saj se je izkazala kot daljnovidna naložba

Karikatura: Franco Jurč, 2013

v medije, za katere je kultura predvsem strošek – ampak tega smo že dolgo navajeni. In tega se v letu 2023 ne bomo spominjali. ■

Gledga ■ Letnik XXII, številka 1 ■ Izdajata Gledališče Koper in Obalne galerije Piran ■ Za izdajatelja Katja Pegan in Mara Ambrožič Verderber ■ Urednik Miha L. Trefalt ■ Lektorica Alenka Juvan ■ Tisk Tiskarna Vek Koper ■ Naklada 1.300 izvodov ■ Koper, marec 2024 ■ Izid so omogočili Ministrstvo za kulturo RS, MO Koper, Občina Ankaran in Občina Piran ■ Na naslovnici: fotografija s predstave *Sirote Dennis Kellyja* Gledališča Koper (fotograf Jaka Varmuž)

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

MESTNA OBČINA KOPER
COMUNE CITTA' DI CAPPORIPISTRIA

Občina Ankaran
Comune di Ancarano

OBČINA PIRAN
COMUNE DI PIRANO

Gledališče Koper in Narodno gledališče Republike Srbije, Banja Luka (BiH)

William Shakespeare Romeo in Julija

Prevajalci **Oton Župančič**, **Živojin Simić**, **Sima Pandurović**, prevajalci Shakespearovih sonetov **Janez Menart**, **Stevan Raičković**, **Mate Maras**. Režiserka **Sonja Petrović**, dramaturginja **Tijana Grumić**, scenografinja **Dragana Purković Macan**, kostumografinja **Jelena Vidović**, avtor glasbe **Nenad Kojić**, oblikovalec odrskega giba **Danilo Milovanović**, lektorja **Martin Vrtačnik** in **Nataša Kecman**, oblikovalec svetlobe **Radomir Stamenković**, asistentki režije **Renata Vidić** in **Katarina Lazić**.

Igralci **Aleš Valič** (*Knez*), **Boris Šavija** (*Duhovnik*), **Aleksandar Stojković** (*Grof Capulet*), **Mojca Partljič** (*Grofica Capuletova*), **Nataša Perić** (*Julija*), **Miljka Brđanin** (*Julijina dojlja*), **Rok Matek** (*Tybalt*), **Bojan Kolopić** (*Samson, Klovn*), **Blaž Popovski** (*Paris*), **Igor Štamulak** (*Grof Monteg*), **Dragana Marić** (*Grofica Montegova*), **Mak Tepšič** (*Romeo*), **Danilo Kerkez** (*Mercutio*), **Senad Milanović** (*Benvolio*), **Anando Čenić** (*Gregorio*).

Premiera v Narodnem gledališču Republike Srbije 18. oktobra 2023; premiera v Gledališču Koper 27. oktobra 2023.

Da bo šlo za razigrano in vedro igro, gledalcu postane jasno že ob pogledu na scenografijo, ki vključuje dva gigantska tobogana, dva zibajoča se otroška konjička, plišaste medvedke in obroščasti gugalnici. Zgodba je tako postavljena na otroško igrišče, ki naj bi simboliziralo otroško igrivost, nedolžnost in iskrivo ljubezen, ki jo premorejo samo otroci.

Prav tako so igrivi in barvno zelo intenzivni kostumi, ki jih nosijo člani ter prijatelji družin Capulet in Monteg. V tokratni inscenaciji gre za tako rekoč privilegirana gangsterska klana, ki sta med seboj sprta. Brez podanega razloga, kakopak. Glavi družin upodabljata Aleksandar Stojković kot grof Capulet in Mojca Partljič kot njegova žena, ter Igor Štamulak in Dragana Marić kot grof in grofica Monteg.

Sprti družini tako živita na bojni nogi. Romeo Monteg, upodablja ga najmlajši član koprškega gledališkega ansambla Mak Tepšič, se znajde na plesu pri Capuletovih in tam ob nekaj minut trajajočem plesavanju in petju v srbskem in slo-

venskem jeziku trešči ob Capuletovo Julijo (Nataša Perić). Tepšičeva interpretacija Romea je izrazito mladostna. Močno poudarja Romeoovo hrepenenje po ljubezni, prikupno naivnost in na trenutke celo chaplinovsko nerodnost. Na drugi strani imamo Julijo, ki v upodobitvi Nataše Perić deluje celo nekoliko punkersko-uporniško, najstniško zadirčno in v kontrastu s Tepšičevim izrazito slovenskim Romeom, celo balkansko-dominantno. Te kontraste, ki niso samo jezikovni – predstava je namreč v slovenskem in

Foto: Dejan Rakita

srbskem jeziku –, temveč prihajajo do izrazov tudi na fizično-interpretacijski bazi, si Petrovićina različica *Romea in Julije* lahko šteje samo v prid.

Velika pohvala pritiče tudi igri Miljke Brđanin, ki upodablja zvedavo, zgovorno in impulzivno Julijino dojljo. Poleg tega ne moremo zaobiti odličnosti, kajpada, vrhunskosti Borisa Šavije v vlogi duhovnika, edinega pozitivnega, ali vsaj s soraštvom neobremenjenega lika.

■ **ALJAŽ NOVAK, PRIMORSKE NOVICE, 27. OKTOBER 2023**

Režiserka Sonja Petrović in dramaturginja Tijana Grumić sta se pri snovanju koncepta zavestno odločili odpovedati delitvi Montegov in Capuletov po narodni pripadnosti in s tem gledališkemu preišljevanju politične (pol)preteklosti ter si za osrednje vodilo izbrati mlado občinstvo.

Mladostno prekipevajoča pa ni le ciljna publika predstave, temveč tudi igralška zasedba, ki na poligonu otroškega igrišča preizkuša svoje moči v dveh ekipah. Igralna stolpa z lestvami, plezalno klančino in toboganom (scenografka Dragana Purković Macan) zasnujeta nasproti si stoječa tabora, v katerih zaslobo iščejo pripadniki enega oz. drugega klana, v ospredju na verigah visita dve okrogli gugalnici, v ozadju pa prevesna gugalnica, ki z gredjo povezuje polovici igralnega polja. [...]

Nespregljivo pomemben segment pričujoče postavitve je kostumografija

(kostumografinja Jelena Vidović), ki kljub odbijajoči estetiki trendovskega kiča deluje v prid predstave, saj ustvari pravšen odmik tako od zgodovinskosti besedila kot od vsakdanjika zdajšnjosti. Živalski vzorci in široko razprostrta barvna paleta pričajo o neukročenosti in samovoljnosti sveta, ki ga motrimo iz avditorija – noša oseb na odru je obenem očiten odsev trenutne mode, obenem pa visoko eksponirana. Nekdaj plemiško povzdignjene dramske osebe so tukaj in zdaj povzdignjene s sorodnostjo z zvezdniš-

kimi podobami. ■ **ANA OBREZA, WWW.SIGLEDAL.ORG, 6. NOVEMBER 2023**

V tem eksperimentu je med številnimi nastopajočimi prepričljivo odigral osrednjo vlogo Mak Tepšič. Član koprškega gledališča je večje preigral različne situacijske lege, bil je drzen, ljubezensko zagledan, zagnan, srdit, obupan. Zagotovo doslej najboljši dosežek mladega igralca. Sicer pa sta se ansambla obeh gledališč lepo dopolnjevala kljub očitni slogovni recitativni razliki, kar uprizoritvi ni bilo v prid. A vendar! Pot je začrtana, Gledališče Koper se lahko pohvali s pogumnim dejanjem, ki utira perspektivo sodelovanja med različnimi, ki pa imajo isti cilj: služiti gledališki resnici in s tem resnici sploh. ■ **MARIJ ČUK, PRIMORSKI DNEVNIK, 9. NOVEMBER 2023**

Gledalec v predstavi lahko sliši, kako je hkrati igrati v dveh jezikih, ki se spajata z glasbo različnih žanrov in obdobji, pa tudi, kako – tako kot povsod okoli nas – na odru nastaja kaos. Inscenirana z namenom, da odrazi duha časa, predstava govori o tem, o čemer je vredno govoriti, od gledalca pa je odvisno, ali se ga bo tak način pripovedovanja dramske zgodbe dotaknil, v njem kaj spremenil, ali pa bo njena sporočilnost zdrvela mimo njega kot kateri od likov v *Pobesnelem Maxu*, ki zdrvi skozi puščavo. ■ **MILANKA MITRIČ, GLAS SRPSKE, 18. OKTOBER, 2023**

Ira Ratej Odprta vrata v maturo 2024

Učni gledališki esej o štirih dramah:
Dogodek v mestu Gogi (S. Grum),
Zaprta vrata (J. P. Sartre),
Veliki briljantni valček (D. Jančar),
Naše skladišče (T. Mislaj).

Krstna uprizoritev

Duhovita in sproščena uprizoritev v mali dvorani koprškega teatra je ponudila pedagoško-didaktični pristop do štirih dram, razčlenila njihove glavne vzmeti, posredovala nekaj gledališke teorije, predvsem pa je izluščila osrednje motivne kroge, ki drame oblikujejo, ne da bi pri tem zdrknila na raven suhoparnega šolskega poučevanja. Nikakor ne, razpirala je vrata v povedni svet dramskih lokov z eleganco in smislom za mero. [...]

Gledalec (maturant in nekdanji maturant z že osivelimi lasmi pa še kdo ...) je dobil jasno razčlenitveno sliko zahtevnih tekstov, ki so jih s kreativnimi prehodi preigrali Anže Zevnik, Luka Cimprič, Anja Drnovšek in Tjaša Hrovat. Prikazali so dobro formo v oblikovanju razpoloženskih enot, ki so se v posameznih prizorih kazale kot dramatično zapletene, nasilne in celo krute, hkrati pa tudi razbremenjujoče in duhovite, saj je bil namen uprizoritve predvsem didaktične narave, da bi gledalec s seboj iz dvorane odnesel čim več znanja in razumel poante.

Igralki in igralca so prehode zaznamovali jasno in učinkovito, ponazarjali različne atmosfere z menjajočimi se mimičnimi in govornimi nastavitvami. Skratka, v koprskem gledališču učinkovita poldruga učna ura.

■ **MARIJ ČUK, PRIMORSKI DNEVNIK, 14. FEBRUAR 2024**

Predstava, ki jo je v pogled ponudilo koprsko gledališče, je gotovo odlični didaktični pripomoček k maturitetnemu esejju. Med igralci in občinstvom ni tiste »četrtne stene«, ki bi nastopajoče izolirala od zunanjega sveta, igralci ne prestando neposredno nagovarjajo občinstvo in od slednjega pričakujejo odziv. Razlage marsikateremu dijaku (pa tudi sleherniku) nepoznanih pojmov, analize likov in dogajanja ter uprizoritve odlomkov posameznih del ciljno publiko vodijo do brezhibno napisanega maturitetnega eseja. Bi bilo pa na tej točki predstavo žanrsko opredeliti kot gledališki esej nekoliko pretirano, saj je didaktičnost pri predstavi bolj v ospredju kot sama spodbuda k razmisleku o likih. Zato ji recimo raje didaktična predstava. [...]

Režiser, scenograf, kostumograf, avtor glasbenega izbora **Jaka Ivanc**, dramaturginja **Ira Ratej**, avtorica scenskih slik **Barbara Matul Kalamar**, oblikovalec svetlobe **Jaka Varmuž**, lektor **Martin Vrtačnik**.

Igralci: **Anže Zevnik** (*Pisar Klikot*, *Sobar*, *Simon Veber*, *Novinar*, *Bigi*), **Luka Cimprič** (*Grbavec Teobald*, *Garcin*, *Volodja*, *Komi Otmar Preljih*), **Anja Drnovšek** (*Afra*, *Ines*, *Evelin*, *poslovodkinja Grebovič*, *Hana*, *Suzi*, *Ljubica*), **Tjaša Hrovat** (*Tarbula*, *Estelle*, *Vera*, *Tereza*, *Doktor*).

Premiera 9. februarja 2024 v mali dvorani Gledališča Koper.

Didaktična predstava *Odprta vrata v maturo 2024* ne skriva svojega namena: dijakom pomagati na poti do vrhunsko odpisanega maturitetnega eseja. Če dijak ali dijakinja predstavo pozorno poslušajo, prebere gledališki list – slednji deluje tudi kot odlični »plonk listek« – in prebere vse štiri drame, bo esej zagotovo odpisal z odliko. ■ **ALJAŽ NOVAK, PRIMORSKE NOVICE, 15. FEBRUAR 2024**

Štirje igralci, oblečeni sproščeno nevtralnno, v kavbojke, črne majice in jopice s kapucami, ter obuti v športne copate, se najprej predstavijo občinstvu z dejanskimi imeni in kot – igralci. Že v prvem trenutku se z neposrednim nagovorom občinstva podre četrta stena in zdi se, da prisostvujemo mešanici popularnega šova in šolskega

predavanja. Anže Zevnik se vzpostavi kot zabavlaški predavatelj/predavateljski zabavlač, preostala trojica igralcev pa ga dopolnjuje nekoliko manj sproščeno, kar se kaže predvsem v načinu govora (lektor Martin Vrtačnik) in zadržani zasebnosti drža in gest. [...]

Igralske stvaritve so bujno razigrane in mnogo bolj kot poslušati razlagalne »esejske« pasuse je igralce veselje gledati v vlogah dramskih oseb. Anže Zevnik se zapiše v spomin s svojim presenetljivim Sobarjem in polnokrvnim Simonom Vebrom, Luka Cimprič najbolj prepriča kot Volodja in Bigi, Anja Drnovšek in Tjaša Hrovat pa se dopolnjujeta bodisi v složnosti bodisi v kontrastnosti Afre in Tarbule, Ines in Estelle, Evelin in Vere.

■ **ANA OBREZA, WWW.SIGLEDAL.ORG, 29. JANUAR 2024**

Foto: Jaka Varmuž

Mnenja dijakov in dijakinj četrth letnikov po predstavi

Prvi so si predstavo ogledali dijaki in dijakinje Konservatorija za glasbo in balet Maribor. Prosili smo jih za kratko mnenje o predstavi in poslali so nam svoje vtise, tako so zapisali »kot povratno informacijo ali širjenje pozitivne kritike«.

»Ujetniki kapitalizma, a svobodni. Svobodni za zaprtimi vrati. Vsi smo v. Jaz nočem biti v ...« ■ »Predstava je bila uprizorjena na zelo zanimiv način in nas je pritegnila. Bila je poučna, koristne so tudi povezave med dramami, ki so vsekakor v pomoč za lažje in boljše razumevanje ter lastno interpretacijo dram.« ■ »Predstava mi je bila zelo všeč, posebno pohvalo namenjam odigranim prizorom, saj sem se počutila, kot da sem dejansko tudi sama prisotna v drami, v tistem času, prostoru in dogajanju. Predstavljenih je bilo veliko informacij, ki mi bodo zagotovo prišle prav pri pisanju maturitetnega eseja.« ■ »Predstava je name naredila zelo pozitiven vtis. Razlaga je bila preko porušene četrte stene zanimiva, počutila sem se vključeno in nagovorjeno. Všeč mi je bilo prepletanje posameznih podatkov in predstavljane znanja na sproščen način. Izvedela sem veliko stvari, ki so mi razširile poglede na prebrana dela.« ■ »Zelo zanimiva in dobro pripravljena predstava, ki mi je odprla nove meje razmišljanja in povezovanja vseh štirih dram.« ■ »Predstava je name naredila velik vtis. Skozi igro sem zaznala zanimiv način izražanja mnenja in opredeljevanja do problematike, kar se me je dotaknilo in zbudilo kritično razmišljanje, menim in upam, da mi bo v pomoč pri pisanju eseja.« ■